

V I Lenin

RSDAP:s program i den nationella frågan 1913

Publicerat i: *Sotsial-Demokrat* nr 32, 15 (28) december 1913.

Källa: *Collected Works*, vol. 19, s 539-545. Översättning Göran Källqvist.

Centralkommitténs konferens har antagit en resolution om den nationella frågan,¹ som har tryckts i *Meddelanden*, och satt frågan om ett nationellt program på kongressens dagordning.

Varför och hur den nationella frågan för närvarande har ställts på sin spets – i kontrapositionens hela politik, i bourgeoisins klassmedvetande och i Rysslands proletära socialdemokratiska parti – framgår i detalj av själva resolutionen. Med tanke på situationens klarhet finns det knappast något behov av att uppehålla sig vid detta. Denna situation och grunderna för ett nationellt program för socialdemokratien har nyligen behandlats i den marxistiska teoretiska litteraturen (den mest framträdande platsen intas av Stalins artikel²). Vi anser därför att det är tillfyllest om vi i denna artikel inskränker oss till att presentera problemet från en ren partiståndpunkt och till förklaringar som inte kan göras i den lagliga pressen, krossad som den är av Stolypin-Maklakov-förtrycket.

Socialdemokratien i Ryssland håller på att ta form genom att uteslutande dra nytta av erfarenheterna från äldre länder, dvs. från Europa, och av det teoretiska uttrycket för dessa erfarenheter, marxismen. Vårt lands särdrag och särdragen i den historiska period då socialdemokratien växte fram i vårt land är följande: för det första började socialdemokratien i vårt land, till skillnad från i Europa, ta form *före* den borgerliga revolutionen och fortsatte att ta form *under* denna revolution. För det andra förs i vårt land den oundvikliga kampen för att skilja den proletära demokratin från den allmänborgerliga och småborgerliga demokratin – en kamp som i grunden är densamma som varje land upplever – under förhållanden som präglas av marxismens fullständiga teoretiska seger i väst och i vårt land. Den form som denna kamp tar sig är därför inte så mycket en kamp för marxismen som en kamp för eller emot småborgerliga teorier som döljs bakom ”nästan marxistiska” fraser.

Det är så saken ligger till, med början i ekonomismen (1895-1901) och den ”legala marxismen” (1895-1901, 1902). Endast de som ryggar tillbaka för den historiska sanningen kan glömma det nära, viktiga sambandet och förhållandet mellan dessa strömningar och mensjevismen (1903-07) och likvidationismen (1908-13).

I den nationella frågan var det gamla *Iskra*, som 1901-03 utarbetade och fullbordade ett program för RSDAP och lade den första och grundläggande grunden för marxismen i den ryska arbetarrörelsens teori och praktik, tvungen att precis som i andra frågor kämpa mot den småborgerliga opportunisten. Denna opportunist tog sig först och främst uttryck i de nationalistiska tendenserna och Bunds vacklan. Den gamla *Iskra* förde en envis kamp mot Bunds nationalism, och att glömma detta är detsamma som att bli tankspridd igen, och kapa de historiska och ideologiska rötterna till hela den socialdemokratiska arbetarrörelsen i Ryssland.

När RSDAP:s program slutligen antogs vid den andra kongressen i augusti 1903, pågick å andra sidan en kamp, som inte finns med i kongressens protokoll eftersom den ägde rum i *programkommissionen*, som besöktes av nästan hela kongressen – en kamp mot flera polska

¹ Se ”Resolution on the National Question” i [Resolutions of the Summer, 1913, Joint Conference of the Central Committee of the R.S.D.L.P. and Party Officials](#)

² Det verk som avses är Stalins [Marxismen och den nationella frågan](#).

socialdemokraternas klumpiga försök att tvivla på ”nationernas rätt till självbestämmande”, dvs. försök att avvika mot opportunistisk och nationalism ur en helt annan vinkel.

Och idag, tio år senare, fortsätter kampen längs samma två grundläggande *linjer*, vilket också visar att det finns ett djupt samband mellan denna kamp och alla de objektiva förhållanden som påverkar den nationella frågan i Ryssland.

Vid Brunn-kongressen i Österrike (1899) *förkastades* programmet om ”kulturell nationell autonomi” (som försvarades av Kristan, Ellenbogen och andra och som uttrycktes i syd-slavernas utkast). *Territoriell* nationell autonomi antogs, och den socialdemokratiska propagandan för en obligatorisk union av alla nationella regioner var bara en *kompromiss* med teorin om ”kulturell nationell autonomi”. De främsta teoretikerna bakom denna olyckliga idé lägger själva särskild vikt vid att den *inte är tillämplig* på judendomen.

I Ryssland återfinns – som vanligt – människor som har gjort det till sin uppgift att utvidga ett litet opportunistiskt fel och utveckla det till ett system för opportunistisk politik. På samma sätt som Bernstein i Tyskland gav upphov till de konstitutionella högerdemokraterna i Ryssland – Struve, Bulgakov, Tugan & Co – så gav Otto Bauers ”glömska av internationalismen” (som den superförsiktige Kautsky kallar det!) i Ryssland *upphov* till det *fullständiga* acceptandet av ”kulturell nationell autonomi” *av alla* judiska borgerliga partier och ett stort antal småborgerliga strömningar (Bund och en *konferens* med socialistrevolutionära nationella partier 1907). Man kan säga att det underutvecklade Ryssland är ett exempel på hur den västeuropeiska opportunistens mikrober skapar hela *epidemier* på vår primitiva jord.

I Ryssland säger man gärna att Bernstein ”tolereras” i Europa, men man glömmer att tillägga att bernsteinismen inte har givit upphov till struvismen³ någonstans i världen, med undantag för det ”heliga” Moder Ryssland, och inte heller har ”Bauerismen” lett till att socialdemokraterna rättfärdigat den judiska bourgeoisins återfunna nationalism.

”Kulturell nationell autonomi” innebär just den mest raffinerade och därför den mest skadliga nationalismen, den innebär att arbetarna fördärvas med hjälp av parollen om nationell kultur och propaganda för en djupt skadlig och till och med antidemokratisk segregering av skolor efter nationalitet. Kort sagt, detta program motsäger utan tvivel proletariats internationalism och överensstämmer endast med den nationalistiska småbourgeoisins ideal.

Men om inte marxisterna vill förråda demokratin och proletariats, så finns det *ett fall* där de är skyldiga att försvara ett speciellt krav i den nationella frågan, nämligen nationernas *rätt* till självbestämmande (§ 9 i RSDAP-programmet), dvs. rätten till politiskt avskiljande. Konferensens resolution förklarar och motiverar detta krav så detaljerat att det inte finns något utrymme för missförstånd.

Vi skall därför endast ge en kortfattad beskrivning av de otroligt okunniga och opportunistiska invändningar som har rests mot denna del av programmet. Låt oss i detta sammanhang nämna att inte en *enda enhet* inom RSDAP, inte en enda nationell organisation, inte en enda regional konferens, inte en enda lokal kommitté och inte en enda delegat till en kongress eller konferens under de *tio år* som programmet har funnits, har försökt att ta upp frågan om att ändra eller upphäva § 9!

Det är nödvändigt att hålla detta i minnet. Det visar oss genast om det finns ett korn av allvar eller partianda i de invändningar som har gjorts på denna punkt.

³ *Struvism* – en variant av den borgerliga förvrängningen av marxismen.

Struve, P. B.-Rysk borgerlig liberal, företrädare för den legala marxismen på nittio-talet. Han blev senare en av ledarna för kadettpartiet och var efter oktoberrevolutionen, som vit emigrant, en inbiten fiende till Sovjetunionen.

Ta herr Semkovskij från likvidatorernas tidning. Med den avslappnade attityden hos en man som har likviderat ett parti tillkännager han: ”Av vissa skäl delar vi inte Rosa Luxemburgs förslag att helt och hållet stryka § 9 ur programmet” (*Novaja Rabotjaja Gazeta* nr 71).

Så skälen är en hemlighet! Men hur kan man undvika hemlighetsmakeri inför en sådan okunnighet om vårt programs historia? Eller när samme herr Semkovskij, ojämförligt nonchalant (vad spelar partiet och programmet för roll!) gör ett undantag för Finland?

”Vad skall vi göra ... om det polska proletariatet vill föra en gemensam kamp tillsammans med hela Rysslands proletariat inom ramen för en stat, och de reaktionära klasserna i det polska samhället tvärtom vill skilja Polen från Ryssland och genom en folkomröstning får en majoritet av rösterna för en separation; skall vi, ryska socialdemokrater, i ett centralt parlament tillsammans med våra polska kamrater rösta *mot* en separation, eller, för att inte inkräkta på ”rätten till självbestämmande”, rösta *för* en separation?”

Vad skall vi egentligen göra när sådana naiva och hopplöst förvirrade frågor ställs?

Rätten till självbestämmande, min kära herr likvidator, innebär absolut *inte* att problemet skall lösas av ett centralt parlament, utan av ett parlament, en riksdag eller en folkomröstning i den *utbrytande minoriteten*. När Norge avskilde sig från Sverige (1905) avgjordes det av Norge *ensamt* (ett land som är hälften så stort som Sverige).

Även ett barn kan se att herr Semkovskij är hopplöst förvirrad.

”Rätten till självbestämmande” innebär ett demokratiskt system av *en typ* där det inte bara finns demokrati i allmänhet, utan specifikt ett system där det inte skulle kunna finnas *en odemokratisk* lösning på frågan om avskiljande. Demokrati är i allmänhet förenlig med militant och tyrannisk nationalism. Proletariatet kräver en demokrati som *utesluter* att någon av nationerna med våld hålls kvar inom statens gränser. ”För att inte inkräkta på rätten till självbestämmande” är vi därför skyldiga att *inte* ”rösta för utbrytning”, som den sluge herr Semkovskij antar, utan att rösta för den utbrytande regionens rätt att *själv* avgöra frågan.

Det verkar som om det inte ens med herr Semkovskijs mentala förmåga är svårt att dra slutsatsen att ”*rätten till skilsmässa*” inte innebär att man måste *rösta* för skilsmässa! Men det är ödet för dem som kritiserar § 9 – de glömmer logikens ABC.

Om det svenska proletariatet vid tiden för Norges avskiljande från Sverige inte ville följa den nationalistiska småbourgeoisin, var det skyldigt att *rösta* och agitera mot att Norge skulle annekteras med våld, vilket det svenska prästerskapet och godsägarna önskade. Detta är uppenbart och inte alltför svårt att förstå. Svenska nationaldemokrater kunde avhålla sig från en typ av agitation som principen om *rätten till självbestämmande* kräver av proletariatet i *härskande, förtryckande nationer*.

”Vad skall vi göra om reaktionärerna är i majoritet?” frågar Semkovskij. Detta är en fråga som är värdig en skolpojke i tredje klass. Vad skall vi göra med den *ryska* konstitutionen om de reaktionära får majoritet i demokratiska omröstningar? Semkovskij ställer tomma frågor som inte har något med saken att göra – det är den sortens frågor som, som det sägs, sju dårar kan ställa fler frågor om än sjuttio kloka män kan besvara.

När en demokratisk omröstning ger reaktionärerna majoritet kan och brukar en av två saker inträffa: antingen genomförs reaktionärernas beslut och dess skadliga konsekvenser får massorna att mer eller mindre snabbt gå över till demokratins sida och mot reaktionärerna; eller så avgörs konflikten mellan demokrati och reaktion genom ett inbördeskrig eller annat krig, vilket också är fullt möjligt (och utan tvekan har till och med Semkovskij hört talas om detta) i en demokrati.

Erkännandet av rätten till självbestämmande är, försäkrar Semkovskij, att ”spela den mest grundmurade borgerliga nationalismen i händerna”. Detta är barnsligt nonsens eftersom erkännandet av *rätten* inte utesluter vare sig propaganda och agitation *mot* separation eller avslöjandet av borgerlig nationalism. Men det är helt obestridligt att förnekandet av *rätten* till avskiljande är att ”spela den *mest genomgripande reaktionära storryska* nationalismen i händerna”!

Detta är kärnan i Rosa Luxemburgs roliga misstag, för vilket hon för länge sedan förlöjligades av tyska och ryska (augusti 1903) socialdemokrater: i sin rädsla för att spela i händerna på förtryckta nationers borgerliga nationalism spelar människor inte bara i händerna på den borgerliga utan även på *förtryckarnationens* reaktionära nationalism.

Om Semkovskij inte hade varit så jungfruligt oskyldig i frågor som rör partiets historia och partiprogrammet, skulle han ha förstått att det var hans plikt att vederlägga Plechanov, som för *elva år sedan*, när han försvarade R.S.D.A.P:s programutkast (som blev programmet 1903) i *Zarja*,⁴ gjorde en *särskild poäng* (sidan 38) av erkännandet av rätten till självbestämmande och skrev följande om det:

”Detta krav, som inte ens i teorin är obligatoriskt för borgerliga demokrater, är obligatoriskt för oss som socialdemokrater. Om vi skulle glömma bort det eller vara rädda för att framföra det av rädsla för att stöta oss med de nationella fördomarna hos våra landsmän av storryskt ursprung, skulle världssocialdemokratins stridsrop 'Arbetare i alla länder, förena er!' vara en skamlig lögn på våra läppar.”

Redan under *Zarja-dagarna* framförde Plechanov det grundläggande argument som utvecklades i detalj i konferensresolutionen, ett argument som Semkovskijs inte har försökt att uppmärksamma på elva år. I Ryssland finns det 43 procent storryssar, men den storryska nationalismen styr över de övriga 57 procenten av befolkningen och förtrycker alla nationer. Nationalliberalerna (Struve & Co, Progressisterna etc.) har redan förenat sina krafter med våra nationalreaktionärer och den *nationella* demokratins ”första svalor” har dykt upp (minns herr Pesjehonovs vädjan i augusti 1906 om att vara försiktig i vår inställning till muzjikernas nationalistiska fördomar).

I Ryssland är det bara likvidatorerna som anser att den borgerligt-demokratiska revolutionen är över, och följderna av en *sådan* revolution har över hela världen alltid varit och är fortfarande nationella rörelser. I synnerhet i Ryssland finns det förtryckta nationer i många av gränsregionerna, som i grannstaterna åtnjuter större frihet. Tsarismen är mer reaktionär än grannstaterna, utgör det *största* hindret för en fri ekonomisk utveckling och gör sitt yttersta för att främja den storryska nationalismen. För en marxist är naturligtvis, *allt annat lika*, stora stater alltid att föredra framför små. Men det vore löjligt och reaktionärt att ens anta att förhållandena under tsarmonarkin skulle kunna vara likvärdiga med dem i något europeiskt land eller något annat än en minoritet av de asiatiska länderna.

Förnekandet av nationernas rätt till självbestämmande i dagens Ryssland är därför otvivelaktigt opportunistiskt och en vägran att kämpa mot den reaktionära storryska nationalism som fortfarande är allsmäktigt.

⁴ Lenin hänvisar här till Plechanovs artikel ”Utkast till program för det ryska socialdemokratiska partiet” som publicerades i *Zarja* nr 4 i augusti 1902.

Zarja (*Gryning*) – en marxistisk vetenskaplig och politisk tidskrift som publicerades i Stuttgart 1901-02 av redaktörerna för *Iskra*. Fyra nummer utkom i tre nummer. De Leninskrifter som publicerades i *Zarja* var: ”Tillfälliga anteckningar” (vol. 4), ’Zemstvos förföljare och liberalismens Hannibaler’ (vol. 5), de fyra första kapitlen i ’Agrarfrågan och ’Marx’ kritiker” (publicerad under titeln ’Kritikerna’ om agrarfrågan” [ibid.]), ”Översyn av inrikesfrågor” (ibid.) och ”Den ryska socialdemokratins agrarprogram” (vol. 6).